

БЕЛАРУСКАЯ КРЫНІЦА

BIELARUSKAJA KRYNICA

Palityčnaja, hramadzkaaja i literaturnaja hazeta.

Adras Redakcyi i Administracyi:
WILNIA, ZAWALNAJA 1-1 (Wilno, Zawalna 1-1).
Redakcyja adčynlena ad 9 hadz. ran. da 4-aj uwieč.

HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.

Koŝty wydawania pakrywajuc składki.
Składka u hod 4 zał., na paŭhoda — 2 zał.,
na 3 miesiacy — 1 zał.

Польска-українська „нормалізацыя“

Апошнім часам у польскіх і украінскіх газэтах дужа часта і шмат спатыкаем рознага роду разважанняў аб так званай польска-украінскай «нормалізацыі». Як відаць ужо з самага слова «нормалізацыя», ідзець тут аб унармаваньне, аб упарадкаваньне адносінаў між палякамі і украінцамі.

Справа гэта ня новая. Пачалася яна яшчэ ў леташнім годзе, калі УНДО пайшло на палітычную ўгоду з польскім урадам. Аб гэтым цікавым факце пісалі мы ўжо няраз, выражаючы ня столькі сваё здзіўленьне з гэткай украінскай палітыкі, колькі сумніў, каб з яе ды што путнае выйшла. У сваім часе мы пісалі, што ўндаўска-польская ўгода — гэта не палітычны факт, аблічаны на далёкую будучыню, які пачне новую эру ў украінска-польскіх адносінах, а хутчэй толькі перадышка. Так яно і ёсьць сапраўды. Вось ужо прайшло паўтара году ад гэтай угоды, а на польска-украінскім фронце, як цьвердзяць самыя украінцы, бадай усё асталося без перамен. Сяньня можа ў гэтай справе новае толькі тое, што дужа многа паднялося крыку, як у газэтах украінскіх, якія пішучь, што бадай ніякай няма «нормалізацыі» і ў газэтах польскіх, якія заяўляюць, што гэная «нормалізацыя» іменна існуе і украінцы без патрэбы падыймаюць гвалт.

І так львоўская украінская «Нова Зоря» (1.X.36) на пытаньне, як прадстаўляецца справа польска-украінскага супрацоўніцтва, адказвае даслоўна гэтак: «адказ на гэта пытаньне кароткі — польска-украінскага супрацоўніцтва дагэтуль ня было і няма. Ня было і няма яго дагэтуль у справах агульнадзяржаўных. Бо хоць украінцы займаюць 1/3 прастору Польскай Рэчыспалітай і хоць яны становяць 1/4 насельніцтва гэтай дзяржавы, то ў управе яе ня маюць ніякага ўдзелу... Адзіны вынятак гэта Соймі Сэнат. Але гэты факт так нязначны, што ў агульна-дзяржаўных справах ня мае ніякага значэньня.

Ня было і няма польска-украінскага супрацоўніцтва і ў вузейшых, краёвых справах. Няма гэтага нават там, дзе украінцы становяць большасьць насельніцтва: ад 70 да 90 прац., як Усх. Галічына, Валынь, Палесьсе. І тут украінцы ня маюць ніякага ўдзелу прадусім у дзяржаўнай адміністрацыі.

Бо ні адзін украінец не зьяўляецца ані ваёводай ці яго заступнікам у гэтых краёх. Няма так-жа ў гэтых краёх украінца на чале павеатаў.

Ня маюць так-жа украінцы ніякага ўдзелу ў самаўправе гэтых ваяводзтваў і павеатаў. Удзел-жа украінцаў у самаўправах найніжэйшых тэрыторыяльных адзінак, як у грамадах, зьведзены так-жа бадай да нуля. Напрыклад, украінцаў у Львове ёсьць 60 тысяч, гэта знача 1/5 усяго насельніцтва места, а ў радзе места Львова на ўсіх 75 радных толькі 1 украінец...

Ведама, як няма польска-украінскага супрацоўніцтва, дык няма і нармальных узаемных адносінаў. Аб гэтым самым у сваіх пастановах гавора і Украінская Парлямэнтарная Рэпрэзэнтацыя з 13 і 14 ліпня сёлета і яшчэ выразней «Свабода», афіцыйны орган УНДО, у нумары 28, дзе даслоўна гаворыцца гэтак: «у астатніх месцах наша палажэньне замест палепшэньня — пагоршылася».

Нядаўна з нагоды гэтай-жа польска-украінскай «нормалізацыі» УНДО прыняло пастановы, у якіх (цытуем паводле «Gazety Polskiej» з дня 13.X сёл.) між іншым чытаем наступнае: «Цэнтр. Камітэт УНДО-а сьцьвярджае, што нормалізацыя украінска-польскіх адносінаў ёсьць патрэбнай і карыснай, калі яна верне ўтрачаныя ад 1919 г., а набытыя натуамаі ўсяго украінскага насельніцтва, правы ўва ўсіх галінах нашага жыцця, а так-жа калі дасць магчымасьць расшырыць народныя асягненьні — палітычныя, культурныя і гаспадарчыя... Цэнтральны Камітэт уважае, што максімум добрай волі кіраўніцтва партыі і Украінскай Парлямэнтарнай Рэпрэзэнтацыі, выказаныя ў справе нормалізацыі польска-украінскіх адносінаў, дагэтуль не давала да пажаданага выніку. Прадстаўленьня намі найпільнейшыя пастулаты споўнены толькі ў мінімальнай частцы, а на адцінку зямельным павялася палітыка, якая пагоршыла і завастрыла зямельныя адносіны на нашых землях».

Гэтак прадстаўляецца справа украінска-польскай нормалізацыі ў сьвятле украінцаў. Тым часам старана польская ўсё гэта выбажае сабе інакш. Так напр. «Biuletyn Polsko-Ukrain-ski» з дня 6 верасьня ў нумары 36 аб нормалізацыі між іншым піша гэтак: «...Ці-ж дагэтульшнія польскія пачынаньні ў справе польска-украінскай нормаліза-

Палесьсе

«Летапісь» — культурна-грамадзкі і літаратурны мясячнік (орган Т-ва Бел. Школы) у № 4-8, красавік-жнівень, 1936 г. — зьяўшае гэты артыкул, які з увагі на важнасьць абгаварванай справы, перадрукоўваем цалком і без паправак.

РЭД. «БЕЛ. КР.»

Палесьсе — гэта абшар, вялікая частка насельніцтва каторага яшчэ ня зусім усьведамлена нацыянальна.

Уплывае на гэта ня толькі вялікая культурная адсталасьць, чым іншых абшараў з насельніцтвам беларускім ці украінскім, але і тое, што Палесьсе, гэта не які небудзь суцэльны этнічны абшар, а пераходная языковая паласа між Беларусіяй і Украінай бяз выразных межаў. Вельмі часта на Палесьсі — галоўна ў Піншчыне — маем гэтыя аб'явы, што ў адной вёсцы, а нават з аднаго прозьвішча, адна хата сьведомыя беларусы, другая — сьведомыя украінцы. Чаму? Бо дыялект, на якім гаворыць вёска, апрача беларускай асновы мае так-жа украінскія асаблівасьці. Ролю каталізатара адыграла тут прэса і кніжка: каму трапіла перш беларуская, той стаўся беларусам, каму украінская, той — украінцам. Але наагул украінскія ўплывы пераважаюць у Паўднёвым Палесьсі, — у Паўночным — беларускія. Гэта аднак не выключае таго, што і ў украінскай частцы ёсьць цэлыя вёскі сьведама беларускія і наадварот.

Слабая нацыянальная сьведомасьць Паляшукі падае ахвоты розным асымілятарам для розных спробаў. Тут доўгія гады астаткі расейскіх эмігрантаў пад фірмай Р.Н.О. прапавалі ператварыць паляшукі на расейцаў, у сваю апару. Існавала купа расейскіх школаў і 3 гімназіі — у Луніцы, Пінску і Берасьці, з каторых Берасьцейская існуе і дагэтуль. Цікава, што ў гэтай асымілятарскай акцыі чынна дапамагалі Р. Н. О. і Пэпэсы са сваім, так званым, «По-

лескім Окружным Комитетом» у Пінску, выдаючы ўсе свае адозвы і газэты «Красное Знамя» у Луніцы парасейску. Потым зьявілі ўвагу на паляшукі польскія асымілятары. Падчас розных выбарных акцыяў выдаюцца адозвы ў «поліскім языку». Тут зноў на помач асымілятарам сьпяшыць ППС, выдаючы адозвы на каленескслепеным палескім языку. На будынку «Towarzystwa Domów Ludowych» можна было бачыць шыльд па палескі: «Общество Людовых Домов». На вёсках польскія арганізацыі ўводзяць на прадстаўленьнях п'есы на «палескім языку», пераробленыя з беларускага, украінскага і польскага. Нарэшце ўводзіцца «палеская» нацыянальнасьць. Падчас записваньня ў установах і ўрадах пішацца нацыянальнасьць «poleska», або яшчэ лепей, як у Косаўшчыне на прыёмачнай камісіі, — «polsko-poleska». У Берасьці выдаецца польскі тыднёвік «Polesie», які мусіць выпісваць кожны солтыс і гміна. Тыднёвік праводзіць думку, што палешук не беларусі не украінцы, а паляк. — Poleszycy szczep polski трошкі абрушчаны, дадае там ад сябе нейкі горапрафэсар і «знаўца» Палесься Р. Горшкевіч.

Разам з гэтым зачынены ўсе беларускія і украінскія культурна-асьветныя арганізацыі, як ТБШ і «Просвіта». Ня ўдзелена канцэсіі украінцам на Гімназію ў Берасьці, а беларусам у 1929 годзе ў Пінску (хацелі перанесьць былую расейскую гімназію). Адчыненыя ў 1928 годзе, на падставе зложаных школьных дэкларацый, каля дваццаці ўтраквістычных і беларускіх школ (Косаўшчына, Пружаншчына і Піншчына) ужо ўсе ліквідаваны. Робяцца спробы ізаляваць беларускае Палесьсе ад сваіх нацыянальна-эрадажэнскіх асяродкаў.

Характэрна, што справа стварэньня з паляшукі асобнага «польскага племені» на ўзор «górali tatrzańskich» ня новая. Аказваецца, што падобныя спробы адбываліся трохі і раней. Перадамной «Лемэнтар» для паляшукі, выданы яшчэ

пыі ня былі для украінскай стараны знакам добрай волі і ня прынеслі для яе ніякай карысьці? Трэба сьцьвердзіць бесстаронна, што украінская старана асягнула ўжо рад канкрэтных карысьцяў — і прытым паважных — у кожнай галіне жыцця. Хоціць толькі паказаць на пабоўшаньне актыўнасьці раду украінскіх гаспадарчых, культурна-асьветных, грамадзкіх і іншых арганізацыяў, даволі паказаць на пабоўшаньне актыўнасьці украінскага грамадзянства, што выявілася ў масавым арганізаваньні рознародных сьвяткаваньняў, абходаў і г. д., каб вырабіць сабе сусім іншую думку, якой трываецца украінская старана. Трэба запітацца, ці гэта ўсё было-б магчымым бяз шырокага разуменьня польска-украінскай нормалізацыі польскай стараной?»...

Вось-жа тут і ўся сутнасьць справы: украінцы ўважаюць, што нормалізацыя можа быць толькі тады, калі украінскі народ здабудзе ў Польшчы поўныя правы на сваё палітычнае, грамадзкае, культурнае і гаспадарчае жыцьцё, а польскія палітыкі, як гэта відаць з гэнага бюлетэну, уважаюць за вялікую заслугу з польскага боку, што украінцы выказваюць жывучасьць і актыўнасьць, што арганізуюць сьвяткаваньні і абходы.

Словам, украінска-польская «нормалізацыя» як на пачатку, так і цяпер знаходзіцца ў сьляпым завулку. Гэткае палажэньне дужа карыснае для стараны польскай, але ці карыснае яно для стараны украінскай? Цікавасьць, ці скоро і якога з гэтага палажэньня украінская старана пашукае сабе выхаду?...

3 БЕЛАРУСКАГА ЖЫЦЦЯ

3 жыцця студэнцкай моладзі. Беларускі Студэнцкі Саюз у Вільні, пасля летніх канікулаў, узнавіў дзейнасць.

— У мінулую суботу 17.X. адбыўся ў беларускай залі пры вул. Завальнай 1—1 інагурацыйны вечар у такім парадку:

1) уступное слова сказаў у духу і зместам патрыятычна старш. Саюзу М. Шчорс.

2) рэфэрат зместу інфармацыйнага прачытаў П. Засім,

3) рэцытацыі і аўтарэцытацыі — паэт Максім Танк, студ. Сухая і д-р Я. Малечкі. У канцы хор, пад кіраўніцтвам Р. Шырмы, памастацку прапаяў некалькі беларускіх народных песняў.

На вечары былі прадстаўнікі украінскага і літоўскага студэнцтва. Агулам у залі гэтай вечарыны было больш сотні студэнцкай моладзі.

— У нядзелю 18.X. адбылася першая ў сёлетнім акадэмічным годзе зборка студэнцкай арганізацыі „Т-ва Прывяцеляў Беларусаўеды“, на якой пасля ўступнага слова старшыні Т-ва, паэт М. Танк прапаяў адрывкі з сваёй паэтычнай творчасці; пасля адбылася дыскусія над прачытанымі творами.

— У суботу 24 г. м. адбылася традыцыйная запавядаючая гарбатка ў Бел. Студ. Саюзе; на гарбатцы былі прамовы, дэкламацыі, рэцытацыі і слаўны хор Р. Шырмы паяў беларускія песні.

У цэнтралі Бел. Інст. Гасп. і Культуры. Узв'язку з распачатай супольна Т.Б.Ш. і БІГІК. школьнай акцыі і дзейнасці ў галіне асветы зашкольнай, апошнімі днямі адбылося некалькі паседжаньняў Цэнтральнага Ураду Беларускага Інстытуту Гаспадаркі і Культуры. На гэтых паседжаньнях, між іншым, пастаноўлена:

Сёлета наладзіць у цэнтры ўрачыстае святкаваньне 10-ых угодкаў існавання — працы Бел. Інст. Гасп. і Культуры;

ў 1907 годзе. Уступ надрукаваны, як і ўвесь лемэнтар лацінкаю і украінскаю абэцэдаю на дыялекце Паўночнае Піншчыны. З *Predmowy* даведваемся, што *Na tom lementari powynny uczytysa wsi Poleszuku, bo ich mowa kryszku in-sza jak Ukraińska, abo Biloruska*. Далей хваліць лацінку і канчае: *tak wy, braty Poleszuku, wybyrajte samy, jaku tytery wam lipsz spodobajutsa..* Вершы і аповяданні ў канцы надрукаваны ўжо толькі лацінкай.

Гэты лемэнтар калісьці распаўсюджвалі ксяндзы і пань па сёлах Піншчыны. Зьявішча натуральнае, бо лемэнтар быў выданы коштам абшарніцы Констанцыі Скірмунт. С. Пінскі.

Выступіць з праектам да ТБШ супольна наладзіць урачыстую акадэмію дня беларускай культуры, а так жа супольна наладзіць святкаваньне 30-ых угодкаў паэтычнай творчасці беларускага народнага паэта Якуба Коласа.

Т-ва Беларускае Школы за супрацоўніцтвам з Бел. Інст. Гасп. і Культуры. Гэтымі днямі выйшаў „*Lemanic*“, — культурна-грамадзкі і літаратурны мясячнік № 4—8, красавік-жнівень 1936 г. (орган ТБШ), дзе між іншым, сказана аб супрацоўніцтве Т.Б.Ш. з Б. І. Г. І. К. гэтак:

„Галоўная Управа ўважае, што гэтае супрацоўніцтва перадусім пажадана (памінаючы змаганьне за родную школу, дзе гэтае супрацоўніцтва ўжо існуе) у галіне пазашкольнай асветы, выдавецкай працы, папулярных рэфэратаў, прадстаўленьняў і хору.

Сёлета прыпадае юбілей 15-ых угодкаў працы ТБШ. Святкаваньне гэтага юбілею Галоўная Управа намерана наладзіць супольна з БІГІК-ім юбілеем 10-ых угодкаў працы.

3 выдавецкае нівы. Гэтымі днямі выйшлі з друку новыя кніжыцы:

1) *Ks. dr. prof. I. Tarasewi* „*Na Bačkajšćup*“, Wilnia 1936 hod. Wydańie „*Chryścijanskaj Dumki*“ бачын 120, разьмеру 8°.

2) *Miśas Mašara* „*Мамчына Горка*“, Вільня 1936 г. Выданьне „*Калосьс*“, бачын 52, разьмеру 8°.

3) *Ад. Станкевіч* „3 жыцця і дзейнасьці Казімера Сваяка“, Вільня 1936 г. Выданьне „*Калосьс*“, бачын 30, разьмеру 8°.

3 музычнае творчасці. Ведамы ў Вільні і агулам шырока знамы прафэсар К. Галкоўскі апошнімі часамі згарманізаваў на хор і з акампаніямантам на солё чатыры беларускія народныя песні:

1) „Па саду хаджу...“ 2) „А мне трудненька, а мне нудненька...“ 3) „А ў полі калысанька...“ — з Вялейскага павету і 4) „Выляцела галка з зялёнага гайку...“ — з Пружанскага павету.

Рэлігійна-беларуская дзейнасьць у беларусаў каталікоў. У нядзелю 18 г. м. адбыўся сход віленскага беларускага касьцельнага Камітэту. На гэтым сходзе заснавана Беларуска-Каталіцкая Акцыя, якая мае аб'ёмнась сваёй дзейнасьці: беларускае рэлігійна-грамадзкае выдавецтва, выдавецтва рэлігійна-канфэсыянальнае і рэлігійна-народна-ўзгадаваўчае, а так жа мае на мэце пашыраньне хрысьціянскай ідэі ў жыцці беларускага грамадзянства ва ўсіх галінах грамадзкага жыцця.

У Камітэт Беларускай Каталіцкай Акцыі выбраны: Кс. Я. Германовіч — старшыня, Кс. Ад. Станкевіч — віцэ-старшыня, Кс. Ст.

Pahroza hoładu na Paleśsi i ũ Dziśnieščynie

Stoletniaje leta, z pryčyny zasuchl, a paśla biespraryŭnych daždžoŭ, by- to wielmi niaspryjajučym dla paleskich ziemlarobaŭ. Uradžaj na Paleśsi by- to sioleta nadta marny.

Pawodle aficyjalnych dadzienych Paleskaj Ziemlarobskaj Pałaty ũžo ci- apier bolš 700 slemjaŭ, jakija prabywajuč na małaziarnielnych haspadarkach, patrabuje biezadkladnaj pomačy, a 36.000 sialanskich slemjaŭ apynułasie pad pahrozaŭ hoładu.

Miascowyja hramadzkija arhanizacyi — Ziemlarobskaja Pałata — źwiar- nułasie ũ hetaj sprawie ũ ministerstwa nutranych spraŭ z prošaj arhanizacyi pomačy dla hałodnych palaśukoŭ.

Nia mienšych raźmieraŭ pahroza hoładu staic praed wačyma našaha sial- lanstwa i ũ Dziśnieščynie.

Dla Dziśnieškaha, čeści Pastaŭskaha i Braslaŭskaha pawietaŭ sioletnia- je leta bylo tak-ža niaspryjajučym. Doŭhatrywałaja zasucha dasłoŭna ũsie pa- slewy i ľuhi spalila. Sialanstwa ũžo ciapier u mnohich miascotech patrabuje pomačy — niama chleba, niama bulby, niama i pośaru.

Nasielnictwa hetych ziemlaŭ samatuźna prystupila ũžo da baračby z ho- ładam. ũžo paŭstali wałasnyja kamitety, jakija prawodziac akcyju dakarmli- wańnia hałodnych miascowymi siłami. Pomač patrebna arhanizawanaja šyrej, bo miascowyja siły zasłabyja, kab zaspakoic nieabchodnyja potreby i abaranić ludziej ad haładoŭki.

Dziela ratawańnia ludziej ad hoładu pawinna paŭstać u Krai specyjal- naja arhanizacyja, jakaja-b šyroka raźwiwala akcyju źbirańnia achwiar na wy- żyŭleńnie palaśukoŭ i dziśnieščykaŭ i zaniałasla-b raźdawañiem im dapamohi.

Глякоўскі — сябра, інж. Л. Дубей- каўскі — скарбнік, студ. В. Ярмал- ковіч — сакратар.

3 САВЕЦКАЙ БЕЛАРУСІ.

Юбілей Якуба Коласа. Сёлета мінае 30 гадоў паэтычнай твор- часьці беларускага народнага па- эта Якуба Коласа. Урачыстае свят- каваньне гэтага юбілею Я. Коласа ў Менску адбылося 11 г. м. Была наладжана дзеля ўшанаваньня юбі- лею Коласа спецыяльная акадэмія, на якой прадстаўнікі ад усіх савец- ких пісьменьнікаў складалі Коласу паздраўленьні; паздраўляў Коласа так жа беларускі народны паэт Янка Купала і іншыя. У той дзень аб творчасці Коласа чыталі рэ- фэраты ў некаторых асяродках усяго СССР.

З прычыны юбілею Якуб Ко- лас атрымаў ад савецкае ўлады ў падарок дом і аўтамабіль з казён- ным шофэрам.

„Вайна Вайне“ Якуба Коласа. Апошнімі часамі Я. Колас напісаў новы сцэнічны твор, які назваў „Вайна Вайне“.

БЕЛАРУСЫ ў ЛІТВЕ.

Беларуска-украінска-літоўскае супрацоўніцтва ў Коўне. Беларусы і Украінцы, якім лёс судзіў жыць у Коўне, на ніве культуры працу- юць супольна з Літоўцамі. За пры- кладам мінуўшчыны 3 г. м. у Коў- не адбылося беларуска-украінскае прадстаўленьне. На прадстаўленьні было вельмі многа народу; былі беларусы і ўкраінцы, а найбольш літоўцаў. Гэта даказвае, што між літоўцамі, украінцамі і беларусамі існуе добрасуседзкая прыязнь.

Min. Bek ũ Francyi

Paśla haścinnnych adwiedzinaŭ Francyi kamandzieram polskaj zbroi- hien. Rydz-Smithlym, pabywaŭ u Pa- ryży i minitar zahraničnych spraŭ Polšcy palk. Bek. Nie zwažajuč, što hetaje pabywańnie min. Beka ũ Fran- cyi abwieščana prywatnym, to ũsio-ž tak jamu prypiswajuč wielikaje poli- tyčnaje značeńnie.

Ministar Bek tam mieŭ cely rad hutarak z prадстаўнікaмі francuskaha ũradu: z min: zahraničnych spraŭ, z premjeram Blumam i ministram skarbu.

Ab hetym zahraničnyja hazety pisali šyroka. — „*Ekcelsjor*“ prypami- naje ũ zwiazku z hetym zjawaŭ min. Beka, što polska francuski sajuz heta adna z asneŭnych zasadaŭ polskaj pa- lityki. — „*La Republik*“ zaŭwažwaje, što supracoŭnictwa Polšcy, Francyi i Anhlii datasoje palityku hetych dzier- жаŭ da apośnich eŭrapejskich pa- dziejaŭ.

— „*Le Jurnal*“ adznačaŭ, što Polšč zaŭsiłody stajała na stanowiščy, što skrapleńnie sajuzu z Francyjaŭ he- ta roŭnawaha miź Niamieččynaŭ i SSSR.

Niamieckaja presa, śledziacy za pabywańniem u Francyi min. Beka, nie wykazwaje zaniepakaŭleńnia z pry- čyny zakrapleńnia polska-francuskaha sajuzu.

Ahułam kažučy zakrapleńnie pol- ska-francuskaha sajuzu pakulšto ad- bywajecca tolki haścinnnymi pramo- wami.

Бацькі Беларусы! Вучэце сваіх дзетак беларускае граматы!

Даматайцеся роднае белару- скае школы!

Др. Ст. Грынкевіч.

У братоў украінцаў.

„РІДНА ШКОЛА.“

Ужо з канцом XVIII стагодзьдзя былі за- ведзены ў Галіччыне школы з рускаю выкле- доваю моваю, руская мова побач польскае бы- ла прызнана „краёваю моваю“, была аднак гэная ўрадавая мова хутчэй пародыяю украін- скае народнае. Была гэта трасянка царкоў- шчыны з украінскаю і маскоўскаю мовамі. На- род бачыў у ёй калі ня нешта зусім чужое, дык ня тое, што ён чуў на штодзень у сваёй вёсцы. Тагачасныя вышэйшыя сфэры загляда- ліся на народную мову як на нешта някультур- нае, дзікае, хамскае. Касьцельная лацінская ўлада „дзеля добра“ веравызнаньня раіла, каб украінскі народ вучыўся ў польскай мове, каб цераз простую мову не завёўся нацыянальны сепаратызм. У такіх вась умовах мужныя і свья- домыя ерархі грэка каталіцкае царквы (мітра- паліт Лэвіцкі) занялі цвёрдае становішча, пайшлі шчыра народнаю дарогаю, замацоўва- ючы права „простае“ мовы ў школах, правы, якія былі ўжо забяспечаны цэсарскімі рэс- крыптамі.

Першэе украінскае прадстаўніцтва, сабраў- шаеся ў Львове ў 1848 г., паставіла сваю най- важнейшаю задачай народную асвету. Леп- шыя адзінкі ня бачылі іншае магчымасьці на-

цыянальнага адраджэньня. Дык больш-менш аднолькава гучаць заявы „Галоўнае Рускае Ра- ды“ ў 1848 г. і пазьнейшых паслоў у Львове і Вене. Заявы паказываюць як ня трэба лепш, што тады ўжо прадстаўнікі народу разумелі ўсё значэньне школы, як крыніцы і магчымасьці нараджэньня народу з этнографічнае масы.

Ня глядзячы на карысныя законы і зага- ды, якія йшлі з Вены, украінцы на мясцох зма- галіся з трымаючымі ўладу ў руках ды з пры- вычкаю, якая была пасьпела закарэніцца, што школа можа быць толькі намецкая або поль- ская. Змаганьне было даволі цяжкае. Прыкла- дам можа быць, што да 1881 г., значыцца да году заснаваньня „Ріднае Школы“, ня мелі украінцы сваіх вучыцельскіх сэмінарыяў, а з сярэдніх школаў адну толькі гімназію ў Льво- ве. Кіраўніцтва палітыкі школьнае ў Галіччы- не на той час было ў руках польскіх. Зразу- мела зусім, што Палыкі цікавалі аб усім іншым, толькі не аб тым, каб памагаць у арганізацыі украінскага школьніцтва. Красамоўна гавораць аб гэтым самыя Палыкі: „Ніхто не залярэчыць, што ў гісторыі нашага (польскага) народу за апошніх пяцьдзесят гадоў народны вучыцель ды школьны інспэктар згулялі вялізарную ро- лю культурную і палітычную, асабліва на зем- лях Малапольшчы (значыцца Галіччыны — аў- тар); дзякуючы ім у першую чаргу селянін, работнік і польскі мешчанін пачулі сябе палы- камі“ (Wł. Lewicki i Zaklika — „*Zbiór Ustaw*“).

Налікія тагачасныя украінскія арганізацыі як „Руська бесєда“ (ад 1861), „Руські Народны

Тэатр“ (ад 1864), „Просвіта“ (ад 1868), студэ- ція арганізацыі „Січ“ (ад 1867), „Таварыства ім. Шчэўчэнка“ (ад 1873), паасобныя выдавец- твы — ня мелі наўвече арганізаванага змагань- ня за школу. Дык жыццё клікала, каб най- хутчэй заняцца гэною дзялянкаю нацыянальнае працы. Да таго-ж быў прыклад такое працы сярод іншых народаў — Немцаў, Чэхаў і Сла- вэнцаў.

Галіцкія Украінцы заснавалі сваю „Рідную Школу“ ў 1881. Дзеля ілюстрацыі скажу, што Палыкі ў Галіччыне паклікалі „Тов. Школы Лю- довай“ на 10 гадоў пазьней, хаця, як згаджа- юцца самыя Украінцы, Палыкі сваю працаю перагналі Украінцаў на цэлых 100 гадоў. Да рэчы будзе сказаць, што сам назоў „Рідна Школа“ паявіўся шмат пазьней, толькі пасля сусьветнай вайны. Некалькі дзесяткаў гадоў гэная самая ўстанова была вядомая як „Рускае (Украінскае) Пэдагагічнае Таварыства“. Мэта таварыства — наладжаньне свайго школьніцтва ўсіх ступеняў. Абойм працы вельмі вялікі. Мар- куточы-ж аб школе трэба мець кніжку, настаў- ніка, школьнае памяшчэньне, школы, дзе пад- рыхтоўваюцца настаўнікі трэба павясяці пра- паганду свае школы, трэба павясяці статыстыч- ную працу аб становішчы школы на вёсцы і г.д.

Плян шырокі і ўсім зразумелы. Толькі ад- на старана плян, а другая магчымасьць яго- на зьдзейсьненьня. Адно бачыць апошнюю мэ- ту, а іншае мае знайсці шляхі ў паасобных эта- пах да найвышэйшае мэты. Дзеля гэтага нагля- даем у дзейнасьці „Р. Шк.“ некалькі этапаў.

Нямецкія пляны ваеннага паходу ў СССР.

Выдатны ангельскі публіцыст Эрнст Тэнры, каторы сваей кніжкай пад наз. „Гітлер над Эўропай“ узбудзіў увагу публічнай апініі ўсяго сьвету, прыгатаўляе да друку новую кніжку пад наз.: „Hitler over Russia“ (Гітлер над Расеяй), у каторай абгаварвае справу, як Гітлер плянуе заатакаваць СССР. Адзін з найпаважнейшых часаніцаў у Лёндане „New Statesman and Nation“ памяшчае некаторыя выняткі з гэтай цікавай кніжкі. Яны аб'ясняюць стратэгію нямецкай атакі на Саветы. Каб пайнфармаваць чытачоў, мы паддэем вывады ўспомненага часаніцы.

У першым артыкуле напісана:

Генэральная атака на СССР. Як такі плян можа быць рэалізаваны? Разгортваецца перад намі амаль што фантастычная мапа нямецкай стратэгіі. Ходзіць аб атаку на тэрыторыю ў 2 разы большую за рэшта Эўропы з граніцай на захадзе роўнай амаль 2000 міль і з 175 мільёнамі насельніцтва. Гэта ня будзе абісінскай ці кітайскай авантурой. Перад такой праблемай не стаяў яшчэ ніводзін камандзёр ува ўсім сьвеце. Можна разумець плян нямецкага напору на Парыж праз Бэльгію, або плян саюзнай атакі на Нямеччыну цераз Рэйн. Але як прадставіць гэтую страшэнную, зьніштажаючую ўсё атаку? Каб гэтая атака ўдалася, яна мусіць быць страшэннай, зьніштажаючай, бо СССР — гаспадарства добра зарганізаванае і яшчэ лепш узброенае, з вылізараным абшарам. Яно цяпер мае дасканалы разбудаваны промысел і можа мець адразу 20 мільёнаў войска.

Гэтай праблемай нямецкі фашыстаўскі генэральны штаб мусіць займацца. Ня глядзячы на тое, якія ёсьць географічныя, стратэгічныя, тэхнічныя, ці гаспадарчыя варункі, дзеля свае вайны ён мусіць мець усё за ўсялякую цану. Таксама, як праз доўгі час нямецкія генэралы зварочвалі свой ўзгляд на францускую граніцу, каб магчы пайсьці на Парыж (што ім удалося раз у 1870 годзе) — гэтаксама глядзяць цяпер генэралы Гітлера на заходнюю, доўгую на 2000 міль граніцу СССР. Масква — вось іх мэта. Масква — гэта сэрца савецкіх рэспублікаў, хаця апошняя бітва мусіла-б разыграцца нейдзе на Урале, дзе савецкая армія ставіла-б апошняе спраціўленьне нямецкім і японскім арміям.

Аўтар дзеліць заходнюю савецкую граніцу ад Арктыды да Чорнага мора на 5 стратэгічных адцінкаў. Судзіць, што першая атака будзе скіравана на Ленінград, першую крэпасць бальшавіцкай рэ-

валюцыі. Гэта ёсьць падставай нямецкага стратэгічнага пляну на ўсходзе і аб'ясняе шмат з таго, што сягоньня дзеіцца на сьвеце. Балтыцкае мора, на каторым немцы маюць цяпер перавагу, прадстаўляе для іх беспасярэднюю дарогу, каторая вядзе да важнага асяродка СССР, да Ленінграду. Гэты факт мае вялікае значэньне. Заглушае ён усе аргументы, цьверджаньні, што Немцы ня маюць з СССР супольнай граніцы. Балтыцкае мора — гэта свайго роду Бэльгія на ўсходзе. Нямецкая флэта можа адразу заатакаваць Кронштадт і блякаваць Ленінград. Пры помачы яго можа таксама збудавач сабе сільную базу дзеля далейшых ваенных апэрацыяў. Апрача таго, нямецкая армія можа надта скоро прайсьці праз надбалтыцкія дзяржавы. Дарога з Усходняй Прусіі каля Клайпеды ня ёсьць ня знанай для нямецкай арміі. У 1918 годзе нямецкая армія на чале з генэралам Гофманам была ў Коўне, Рызе, Рэвалю і Фінляндыі. У 1919 годзе пасля заключэньня міру ў Берасьці нямецкая дывізія на чале з ген. фон Гольцам увайшла з белаў арміяй у Расею пад Псковам і скоро падыйшла з паўднёвага боку да Ленінграду. Цяперашнія балтыцкія дзяржавы слабыя і няздольныя да барацьбы з нямецкай арміяй. Калі-б нават гэтыя тры дзяржавы і ўздумалі барацьбу сваёй незалежнасьцю, то некалькі гарматных выстралаў нямецкага ваеннага флоту ў бок Клайпеды, Рыгі й Рэвалю зробяць праход вольным. Нямецкая ваенная флэта у некалькі гадзін разаб'е тры балтыцкія дзяржавы, а Фінляндыя і так ужо зьяўляецца саюзьніцай Нямеччыны. З пункту гледжаньня стратэгічнага Ленінград — гэта першая мэта нямецкай атакуючай арміі.

Ня меншае значэньне мае Ленінград і з пункту гледжаньня палітычнага. Па Маскве ён зьяўляецца першым духоўным і палітычным асяродкам СССР. Здабыццё Ленінграду — гэта вялікі ўдар па духовай і мілітарнай адпорнасьці савецкай дзяржавы. Здабыццё нямецкай арміяй Ленінграду ўваскрэсіла-б астаткі расейскай контррэвалюцыі праз стварэньне расейскага фашыстоўскага ўраду. Першай справай акупацыйнай арміі ў Ленінградзе было-б абвешчаньне новага нацыянальнага расейскага ўраду.

Нац. соцыялісты маюць спецыяльныя колёняльныя расейскія кадры. Гэта самае ёсьць і заданьнем расейскай сэкцыі ўсходняй фашыстоўскай Лігі. Паводле іхняга спадзяваньня, здабыццё Ленінграду было-б падставай контррэвалюцыі

U Litoŭcaŭ

Uradawaja pomač haspadarom, paciarpieŭšym ad bury. Sioleta sialanie ŭ Litwie ţmat paciarpieŭ ad bury i hradu. Ad heiaha ŭciarpieŭa ŭ 18 pawietach 8 tysiač ha aziminy i da 10 tysiač jarawych pasiewaŭ. Usiaho razam bura i hrad zrabili sialanam škody na 2 miljony litau.

Aprača hetaha bura žniščyla ţmat budynkaŭ, jakich wartaść siahaŭe 139.480 litau.

Usich haspadaroŭ, jakich žniščany pasiewy i budynki na 50 proc. i bolš, naličajecca 2.154. Urad im wyznačyŭ darmowaj dapamohi 18.911 centnaraŭ žyta i pšanicy na nasieŭnie.

Litoŭskija koni ŭ Šwecyju. Nia-daŭna byli prybyŭšy ŭ Kłajpedu kupcy skuplač u Litwie koniaŭ i transportawač u Šwecyju. Litoŭskija tam koni duža pažadanyja. Jany tam iduč na sialanskija raboty. Sioleta šwedŭ duža mnoha zakupili ŭ Litwie koniaŭ.

„Maistas“ raźwiwajecca duža pamysna. U Litwie Akcyjnaje T-wa „Maistas“ aprača ţwinię i rahataj žywioŭ sioleta pačaŭ skuplač kurej, husiej, indykoŭ, trusoŭ, jakich pryhaťaŭlaŭe ŭ swajej fabrycy na wywaz zahranicu. Ceny plaćiač za heta ŭsio dawoli wysokija. Takim čynam litoŭskija sialanie ciapier nia majuč nija-kaj trudnaści z prodažaj swajej žywioŭ.

Tarfiana-hlinianyja cehly. Sioleta ŭ Litwie ŭ piaćioch cehielniach prabujuč rabič cehly z miešaniny hliny z torfam. Kali akažycca, što hetkaja cehla sapraŭdy prydatnaja da budowy, dyk wyrab jaje budzie pamysna raźwiwaecca, bo i torfu i hliny ŭ Litwie dastatačna.

Weterynarnaja Akademija arhanizawana sioleta ŭ Litwie. Weterynary duža tam patrebny, bo bojka raźwiwajecca žywioławodztwa. Užo ciapier kožnaja hmına žadaŭe mieč choč adnaho weterynara. Takim čynam treba mieč 245 weterynaraŭ, a jość ich ciapier tolki 69 i 125 weterynary felčeraŭ.

Sud nad redaktaram „Viln. Rytojus“ adbyŭsia 9 kastyčnika siol. h. Sprawa adbywaŭasia ŭ Haradzkiŭm Sudzie m. Wilni. Sudzili za dwa (12 i 22) skanfiskawanyja numery. Za kožny numer Sud daŭ redaktaru pa miesiacy azyštu i pa 150 zaŭat. štrafu.

Začynili addzieŭ Lit. Haspad. T-wa. Haradziencki pawieŭawy staraŭta začyniŭ addzieŭ Lit. Hasp. T-wa ŭ Marcinkanskaj hm.

ŭ Rasei. Ličač nawat na tое, што контррэвалюцыя заащадзіць ім сілы й ня треба будзе рабіць далейшага паходу на Маскву. Наступ на Ленінград быў-бы ключом да далейшых апэрацыяў у СССР, якія мае правясьці правае крыло нямецкай крыжацкай арміі на Украіне.

Поль-Кор.

Belhija i Francyja

U minulym tydni ŭ eŭrapejskaj palitycy nastupila niespadziwanaje zmišaŭnie. Belhija postanawila žmianić swaju dasiulešnjuju zahranicnuju palityku. Karol Belhii Leopold III na zasiadaŭni belhijskaha ŭrađu skažaŭ palityčnuju pramowu, u jakoj, miž inšym, kazaŭ nastupnaje:

Ciapierašni palityčny interes Belhii nie taki, kab u wypadku wajny staracca razam z sajuźnikami pieramahčy pracuŭnika, ale ŭ tym, kab Belhiju ŭščierahčy ad wajny. Treba wiaści tolki belhijskuju palityku, h. zn. ţmat nie spadziwaecca na pomač sajuźnikaŭ i trymacca zdoliku ad adnastaroŭnich sajuzaŭ, bo ŭ wypadku wajny, pry sučasnaj wajennej technicy, pakul sajuźnik zmoža dač pomač, Belhija musila-б sama adna wydžiaržač pieršyja ŭdary woraha i była-б žniščana, biez paraŭnaŭnia horš. jak u 1914 h. Džela hetaha Belhija pawinna pradusiŭ adpawiedna paboličy swaje zbajeŭni, kab aby jaki worah nia moh spadziwaecca, što razabje.

Rada ministraŭ pryňaŭla pramowu karala, jak nakaz nowaj palityki i prystupila da naŭadžaŭnia srohaŭ neutralnaści Belhii ŭ eŭrapejskaj palitycy.

Hetkaja žmlena Belhijaj swajej zahranicnaj palityki wyklikaŭla zmišaŭnie ŭ zahranicnaj palitycy Francyji. I heta zusim zrazumiela, bo ŭ praktycy heta abaznačaŭe, što Belhija adkazwajecca ad usich dahaworaŭ i zabawiaŭniaŭ adnosna Francyji, a tak-ža adkazwajecca ad dasiulešniaŭ swajej palityki ŭ duchu Lihi Narodaŭ — ad palityki zbornych mironych dahaworaŭ i ŭ wypadku wajny nia budzie pamahač nija-kaj inšaj napadziŭnaj dżiaržawie, a tolki budzie trymacca srohaŭ neutralnaści.

U žwiazku z hetym ciapier u Eŭropie žwierniena ŭwaha na chod nowych palityčnych padziejaŭ dzieŭa ukladaŭsi. Ciapier miž dyplomacyaj francuskaj, belhijskaj i anhielskaj adbywajuca hutarki i pieratalkoŭki, jak treba razumieč hetuju žmlenu Belhijaj palityki i jakimi šlachami jana pojdzie dalej.

U Niamieččynie na hety palityčny maneŭr Belhii hladač nie optymistyčna i nie pesymistyčna — čaka-juč chodu dalejšaŭ hetych padziejaŭ.

Čym koŭčycca hety dawoli sprytny belhijski palityčny maneŭr — ha-dač trudna. Adno tut wiadama, što jon belhijskaj zahranicnaj palityki akančaŭna nie wyražaŭe i trymacca dla Belhii hetkaj neutralnaści adnolkawa niebiašpiečna, jak i byč u ciesnym sajuzie z Francyijaj i nia mieč takoj zbrojnoj siły ŭ siabie, jakoj možna było-б baranicca samastojna daŭžejšy čas i blaz pomačy sajuźnikaŭ, pakul apožnija zmaŭli-б z takuju dapamohaju pašpieč.

Першы перыяд трываў доўга, ад 1881—1906 значыцца цэлых 25 гадоў і называе ўсю гэтую пару гісторыі арганізацыі п. Ясінух „шуканьне шляху.“ У далейшых трыццаці гадох працы трэба аддзіліць пару даваенную, пару вайны і пасляваенную.

Здаецца, чаго так доўга шукаць шляху, калі жыцьцё само быццам паклікала ўстанову, без якое народ ня мог падрыхтавацца да больш буйнага жыцьця.

Шуканьне шляху не азначае, што сябры арганізацыі ці ейныя кіраўнікі сабіраліся ад пары да пары і ў высокіх гутарках давалі свае рэцэпты на тое, якую будзе найлепшае родная школа. Шуканьне собскага шляху гэта тая прыгожая, адначасна і надта цяжкая пара ў падзеях кожнае паасобнае ці грамадзкае адзінкі, калі ідзе і падгатоўка і поўнае змаганьне за сваё „я“, калі гэта „я“ не хаваецца ў самоце, ці з сабе толькі блізкімі людзьмі, а станаўцца грамадзкай, часта падаючы пры натугах. За гэнымі ўпадамі йшлі зараз уздоймы, аж пакуль аканчаŭна дарога ня стала шырокаю, прасторнаю, поўнаю блеску славы і адначасна вялікага ўкладу працы і здабычаў на праройдзеным шляху. Іншы чалавек век пражыве ня бачыўшы свайго шляху і ня ведаючы дзеля чаго і пашто йшоў ён цераз жыцьцё.

У гэным шуканьні шляху цераз 25 гадоў на адно яшчэ хацеў бы звярнуць увагу. Мы, Беларусы, ня маючы жывых традыцыяў свайго арганізаванага нацыянальнага жыцьця ў большым дзяржаўным маштабе, ня маем тае па-

мяркоўнасьці, неабходнае ў кожным змаганьні. Наша нацыянальная культура, наш характар, ткаліся цэлымі стагодзьдзямі, стагодзьдзі зрабілі, што мы сяньня такія, а ня іншыя, дык ня можам перамяніцца, ня можам перарабіць усяго паводле нашае ахвоты і мярканьняў з дня на дзень. На ўсё трэба ўмець паждаць. Няўдача асабістая, арганізацыйная ці групавая не азначае няўдачы ці канца народнае, агульнае справы.

Дык і пачаткі працы „Р. Шк.“ ня былі лёгкія. Установа была паклікана прадстаўнікамі інтэлігенцыі і хаця ўжо ў працягу першага году былі сябры з вёскі, аднак першы агульны сход арганізацыйны быў скліканы толькі цераз тры гады пасля закладзінаў. А ждалі таму так доўга, што арганізатары і першыя працаўнікі баяліся, што грамадзянства не ацэніць як сьлед патрэбы ды ідзі новае ўстановы. Яно так сапраўды і было. Пасля 20 гадоў існаваньня „Р. Шк.“ на агульных гадавых сходах ня бывала 100 людзей.

Адным з першых пачынаў „Р. Шк.“ у імкненьні „дастаць нашыя школы з чужых рук і бараніць школы ды іх вучыцельёў ад кожнае крыўды“ было выданьне „Буквара.“ Пачалі адначасна сабіраць весткі аб тым, як вучацца дзеці ў публічных школах, у якіх умовах, шукалі зносінаў з дзейным вучыцельствам, связьчэньнікамі, студэнкаю моладзьдзю. Установа дамагалася, каб дзеці мелі забяспечаную магчымасьць навучаньня рэлігіі ў роднай мове, звярталася да ўрадавых дзейнікаў аб адчы-

неньне новых школаў з роднай моваю выкладаю. Вялікае значэньне і заслуга „Р. Шк.“ у тым, што ў школах завялі фонэтычны, жывы правапіс замест старога, дзе былі вельмі моцныя сьляды царкоўнае славяншчыны. Рупілася арганізацыя і аб долю народнага вучыцельства, якое жыло у вялікай галіце і бадзёлася па чужых (польскіх) арганізацыях. Цікуючы аб долі эканамічнай вучыцельства „Р. Шк.“ закла-ла дапамагавы фонд для вучыцельёў.

Бачачы, што сялянскія дзеці вельмі часта прападалі дзеля свайго народу, узгадоўваючыся ў чужой атмасфэры па гарадох, „Р. Шк.“ закладе бursy для школьнікаў. Ужо ў 1888 г. пачаліся першыя спробы і захады над наладжаньнем першае бursy ў Львове. Бursy давалі таннае пражыцьцё, моладзь узгадоўвалася там у шчыра патрыятычным настроі. У адной з такіх бурсаў пасля перугадовага існаваньня бачым 202 гадунцоў. Шмат хто з сяньняшніх перадавых украінскіх дзеячоў выйшаў з гэных вась бурсаў. Правінцыя ішла за Львом і бачым такія бursy ў Перамышлі, Станіславове, Тэрнопалі і г. д., ды наў па зусім маленькіх гарадох галіцкіх. Бursy арганізавала ня толькі „Р. Шк.“, але і „Просвіта“ ды розныя іншыя ўстановы грамадзка і асьветныя.

(д. б.)

БЕЛАРУСЫ! Падтрымлівайце сваю прэсу. Выпісвайце найстарэйшую беларускую газэту „Беларускую Крыніцу!“

Kaniec partyzanckaj wajny ŭ Palestynie

Hetymi dniami pawadyr arabskich paŭstancaŭ Kaŭdyj wysłaŭ z swajej hałoŭnaj kwatery (u paŭdzionnaj Syryi) prykaz, u jakim nakazwaje pasluchać zakliku 4-och arabskich waładaroŭ i arabskaha kamitetu, pakinuć dalej nastupać i zdemabilizawać paŭ-

staŭnie.

Takim čynam partyzanckaja wajna ŭ Palestynie мае быць спыніена. Але супакі там залежыць ад спрадлівага вырашэння спору арабаў з жydami.

Roznyja wiestki

Z POLŚCY

Baračba z uzrostam daražyni — spekulanty ŭ Berezu Kartuskuju. Premjer uradu nadawiać wydaŭ rasparadžeńnie, jak ministar nutranych spraŭ, u sprawie baračby z uzrostam daražyni pradukcyi pieršaj potreby. Heti zahad baračby z daražynioj skirawany da wajawodaŭ i nižejšych administracyjnych uładaŭ. U rasparadžeńni premjer kaža, što padwyžka cany zbožža wykarystana spekulantami dzieła padniaćcia cany na pradukty pieršaj potreby bieśpadstaŭna. Dzieła hetaha ŭrad prystupaje da baračby z spekulantami i zaklikae da pomacy ŭ hetaj baračbie hramadziastwa. Winawatyh za padwyžku cany spekulantaŭ ułady buduť sroha karać i nawat wysyłać u lahiery adasabnieńnia ŭ Berezu Kartuskuju.

Ziamla za padatki. Wydany zakon, jaki kaža, što niaruchomaja majmašć (značycca i ziamla) abčažanaja zalehłymi padatkami i publičnymi daninami, dziaŭžaŭnymi i samaŭradawymi, a tak ža zalehłymi daŭhami pazyčak, wydawanymi dziaŭžaŭnymi bankami, abo instytutajami doŭhaterminowaha kredytu, buduť zabirana na ŭlasnašć dziaŭžaŭ.

Zabrańnie ziamli moža być dakana tady, kali doŭh nie aplačany ŭ praciahu 12 miesiacaŭ pašla terminu platy.

Dapamoha biezrobotnym. My pisali ŭ prošłym numary ab raspačataj akcyi dapamohi biezrobotnym. Hetaja akcyja pačalasja zhary. Pieršyja wystupili ŭradawyja kruhi. Polski Bank z swaich dochadaŭ asyhnaŭaŭ 100 tysiać zł. u fond zimowaj pomacy biezrobotnym.

Miljon hałodnych čakaje dapamohi. Nedowiać adbylosia ŭ ministerstwie hramadzkaŭ apieki, pad kirawnictwam ministra Kaściałkoŭskaha, narada Hieneralnaha Kamitetu pomacy biezrobotnym. Na naradzie min. Kaściałkoŭski adznačyŭ kaniešnašć rasžyreńnia akcyi pomacy biezrobotnym, kab zmaħla jana zaspakolć potreby 400 000 biezrobotnych, a razam z ichnimi siemjami nia mienš miljon asob.

Lewaja presa. Apošnimi časami wa ŭsiej Polšcy paŭstała šmat nowych hazet, pierawažna ŭ asiarodkach prawincyjanalnych. Heta ŭ bolšaści tydniowiki. U Wařawie tak-ža paŭstała aŭ niekalki nowych hazet, u hetym liku niekalki štodziennych. Hazety ŭ hetaj sprawie pišuť tak: kali arjentawacca pa asobach wydaŭcoŭ i redaktaroŭ, dyk heta buduť hazety lewaha kirunku.

Z ZAHRAICY

U Hišpanii dwa ŭrady. Zalitaŭa bratniaj krywioj Hišpanija мае ciapier dwa ŭrady — adzin u Madrydzie, lehalny, respublikanski, a druhi ŭ Burgos, paŭstanski, dyktatarski. Dzieła hetaha i krywawa i doŭha pradaŭ-žajecca tam chatnaja wajna. Pakul tam buduť dwa ŭrady — chatnaja wajna nia spynicca.

Juhasławija likwiduje dyktaturu. Ciapierašni juhasławianski ŭrad raspušćiu dasiulešnja samaŭrady i raspiśaŭ nowyja wybary ŭ samaŭrady. Wybary adbylisia ŭ charaktary polityčnym. Na hałasawańnie wybaršćyki jšli z kličami — za dyktaturu ci prociŭ dyktatury?

Adkaz u hałasawańni wupaŭ zdecydawana prociŭ dyktatury: „Radikalnaja partyja jednaści“, jakaja wykazawajecca prociŭ dyktatury, atrymała 85 proc. usich mandataŭ u wałasnyja samaŭrady. Slowam, juhasławianskija sialanie — Serby i Charwaty, wystupili wyrazna prociŭ dyktatury.

Pašla hetych wybaraŭ, juhasławianski ŭrad мае žmianić wybarnuju ardynacyju ŭ skupščynu (sojm) i raspiśať nowyja wybary. Heta buduť akančaľnaj likwidacyjaj dyktatury ŭ Juhasławii.

„Preč z Hitleram, my chočam chleba“. U Niamieččyninie niedachwat niekatorych praduktaŭ. U žwiakku z hetym u mnohich miascach, hałoŭna ŭ Nadrenii i Saary, dajšło da zawarušehnja. U demanstracyjach prociŭ uradu prymali ŭčasie nawat mundurowyja hitlerowcy. Palicyje aryštawala bolš 700 asob demanstrantaŭ. Miž aryštawanymi jość nawat siabry zmotoryzawanej milicyi. Na fabrykach i na mnohich kamianicach rasklejeny ašizy z nadpisam „Preč z Hitleram, my chočam chleba“.

Pryčynaj niedachopu praduktaŭ jość toje, što hitlerowski ŭrad natužwaje ŭsie siły na zbajeńnie i hramadzkija hrošy pcheje na strelby i trujliwyja hazy.

Relihijnaja baračba ŭ Niamieččyninie. Katalickija biskupy ŭ Niamieččyninie wydali supolny pastyrski list, u jakim wostra pratestujuć suproć antykatalickaj tendencyi nac. socyjalistyčnasj presy. Pastyrski list kančaŭecca asudam tych, što chočať zawieści „niamieckuju wieru“, wyrażniej: pahanstwa.

Reakcyja na wystupieńni francuskich kamunistaŭ. Nadowiać francuskija kamunisty ładzili ŭ Elzasie, na pahranieččy z Niamieččynaj, wiečy. Na hetych wiečach nadta wostra wystupali prociŭ niamieckich nac. socyjalistaŭ i blazlitasna wysmiejwalisja z Hitlera.

Hetkaje wystupieńnie kamunistaŭ uzbudziła nienawišć da francuzaŭ z boku hitlerowcaŭ, jakija pačali reahawać i ŭ presie i zachadam dyplomacyi.

Slowam, suadnosiny miž Niamieččynaj i Francyjaŭ naciahwajucca.

U Abisynii ŭznoŭ wajna. Z Londonu padajuť, što čyhunka Addis-Abeba — Džibutti byla pierarezana hetymi dniami, kala Sudčanu, abisyncami Italjanskaje wojska pačalo nanowa pachod pa tej-ža samaj abisynskaj terytoryi. U rajonie Horau iduť krywawyja bał.

Mižnarodny kanhres nacyjanalistaŭ. U stolicy Narwehii, Oslo nidaŭna adbyŭsia mižnarodny kanhres nacyjanalistaŭ: Aŭstryi, Anhlii, Baŭharyi, Belhii, Danii, Madžiarščyny, Niamieččyny, Narwehii, Polšcy, Šwajcaryi, Juhasławii, Zi. Št. Paŭnoč. Ameryki, Boliwii i Paŭdz. Afryki.

У С Я Ч Ы Н А

Якія чытаюць кніжкі ў СССР?

Бальшавіцкі пісьменьнік Аляксей Толстой прадстаўніку бэльгійскай газэты „Суар“ у гутарцы аб літаратуры, між іншым, сказаў: Расейская літаратура перажывае цяпер цяжкія часы, бо мае зашмат чытачоў і яе не хапае. Цяпер у СССР чытае кніжкі 95 мільёнаў чытачоў, з гэтага 45 мільёнаў маладых. Ёсьць 100 тысяч вялікіх бібліятэк. Чытачы вымагаюць ад пісьменьнікаў твораў пра любоў, геройства, сямейнае жыццё і мораль. Цяпер ня хочаць псыхалёгіі разбітых людзей, на якой паўстала слава Дастаеўскага. Найбольш любяць пісьменьнікі работнікаў — Шэкспір і Пушкін.

Možna damahacca zapłaty za patrawu wojskam.

Kali wojska prachodzjaćy zrobić na poli patrawu abo inšuju škodu, dyk za heta možna damahacca zapla-

Пісьмы з вёскі

За родную школу!

Стахоўцы, Пастаўскага пав. У нашай вёсцы калісь была беларуская школа. Цяпер гэтай школы няма. Тады нашая моладзь, як вучылася ў роднай школе, была вясёлая, здаволеная і ахвотна вучылася. Апрача школьнай навукі моладзь ахвотна чытала беларускія кніжкі.

Нашая беларуская школа згинула не адразу, але паступова. Сьляраша яна была ператворана з беларускай на ўтраквістычную — польска-беларускую і толькі пасля гэткага паступовага пераходу яна стала чыста польскай школай.

Дзеці ў гэтай польскай школе такія самыя беларускія, якія былі і ў школе беларускай. Яны і цяпер між сабою і дома з раднёй і суседзямі гавораць толькі пабеларуску і забаўляюцца ў беларускія гульні. Вучаць іх цяпер у школе ўжо па-польску.

Сёлетя ўсе беларусы падаюць школьным уладам дэкларацыі за беларускую школу. Не астануцца ад суседаў і нашыя бацькі дзяцей школьнага веку. І сапраўды трэба падаваць дэкларацыі за родную беларускую школу, бо яна нам патрэбная. Дык не адкладайма і дэкларацыі за беларускую школу падавайме!

Вясковы.

Беларушчына ў польскіх арганізацыях.

Занарач, Пастаўскага пав. У „Беларускай Крыніцы“ часта пішуць у пісьмах з вёскі аб польскіх арганізацыях сярод беларусаў. Ёсьць польскія арганізацыі і ў нас. Ды дзе іх няма ў нашым краі. Мусіць іх тут больш, як у каранной Польшчы. Ну, але лічыць іх ня будзем.

У нас мясцовыя людзі ўсе беларусы, палякоў няма. Польскія арганізацыі ў нас аж некалькі і ўсялякага сорту. Усе яны няжывыя, нядзейныя. Але ёсьць. Мусіць некаму патрэбныя. Крыху праяўляе дзейнасьць, дык гэта арганізацыя „рэзэрвістаў“, але дзейнасьць гэтая ня польская, а беларуская: „рэзэрвісты“ падаюць прадстаўленьні беларускія.

На беларускія прадстаўленьні зьбіраецца надта многа народу. Ведама, сваё роднае, дык народ і цікавіцца. Словам, польская культура не для беларусаў. Беларусы маюць сваю культуру — беларускую. Дзеля гэтага беларускія „рэзэрвісты“, хоць і ў польскай арганізацыі, але пашыраюць беларускую культуру.

В Кін.

З сучаснага жыцця.

(Пастаўшчына).

У нашым павеце сялянам жывеца дрэнна. У вёсцы галіта і залатоўка — гэта вялікія грошы. Падаткі плаціць трэба, але дзе ўзяць грошы на падаткі, сэквэстратар ня кажа і калі селянін сам ня знойдзе, тады ў яго гаспадарцы шукае ўжо сам сэквэстратар. А бяда та-

ty, bo ŭ hetaj sprawie jość specyjalny zakon, wydany ministram wajskowych spraŭ z 3.IX 1934 h. (Dz. U. R.P. Nr. 85—34, 767).

Za škody, jakija nie pierawyžajuć wartaści 250 zł., treba zwaročwacca, mahčyma jak najskarej pašla зробленaj škody, da kamandziera taho addziełu, jak i zrabiu škodu abo jakoha častki wojska škodu zrabili. Kali-ž škoda pierawyžaje wartaść 250 zł., abo kali b z kamandzieram wajskowaha addziełu ŭ wypadku pieršym nia byla naležna sprawa wyrażana—treba padać sprawu ŭ rawietawaje starastwa—nie pažniej jak u 14 dziennym terminie ad dnia spryčynieńnia škody abo ad dnia adkazu na pretensii ŭ wypadku pieršym.

Hetaki zakon u hetkich sprawach i dzieła hetaha treba ścisła trymacca abaznečanaha terminu, kab sprawu nie spažnić.

ды, калі гаспадарцы ў сялянскай гаспадарцы сэквэстратар шукаючы, каб што прадаць за падаткі.

На грунце галіты па вёсках пашыраюцца розныя фантастычныя весткі. Апашнімі часамі нехта пусьціў гэтую фальшывую вестку:

Бальшавікі прасілі ў Польшчы людзей, але польскі ўрад даць людзей не згадзіўся; пасля бальшавікі казалі, што хто прыйдзе ў Саветы, таго кожнага будуць прыймаць...

Найўных яшчэ ёсьць шмат, асабліва сярод безработнай вясковай моладзі. Дык гэтая вестка-хлусьня ахапіла шырока нашыя вёскі ня толькі ў нашым павеце, але і ў суседніх паветах. Рэзультат гэтай хлусьні аказаўся трагічны: менш крытычныя хлопцы паддаліся ўплыву хлусьні і прабавалі ў сьвеце шчасьця, а ў выніку некаторыя апынуліся ў вастрогах, і як чутно, адзін на граніцы забіты, каторы ня слухаў пагранічнай стражы і ўсякаў.

Другая вестка-хлусьня пушча на па вёсках гэтага характару:

Польскі ўрад дагаварыўся з савецкім урадам у справе даўнейшых укладаў у Банку, у якім сяляне злажылі прад вайной свае ашчаднішчы і Саветы згадзіліся зьвярнуць сялянам грошы.

Гэтая вестка скорыя выясьнілася і сялян далей сваёй воласьці не завяла. Зацікаўленыя — што мелі за часоў расейскіх уклады ў банку — павалілі ў валасныя канцэлярыі і там даведаліся, што аддаць ім іхніх даўнейшых ашчаднішчыў, якія прапалі ў расейскім банку, ніхто яшчэ і ня думаў.

Дарагія браты сяляне, не падавайцеся ўплыву пляткарскіх вестак! Чытайце газэты, дык будзеце ведаць, што на сьвеце робіцца і будзеце ведаць аб усялякіх міждзяржаўных дагаворах. Выпісвайце „Бел. Крыніцу“, у якой аб усіх нашых справах заўсёды пішацца. Пастаўскі.

Даіце сьвятла ў вёску!

Вёска Данэйкі, Наваградзкага пав. Цёмная яшчэ нашая вёска. Ня прыходзіць яшчэ да нас аніводная беларуская газэта. Жыцьцё ў вёсцы нашай надта цяжкое. На пацеху нашага гора мы паставілі выпісаць „Беларускую Крыніцу“. Сьвятлейшых ваколільных людзей просім накіраваць у нашу вёску беларускія кніжкі, якія, як чуваць, ходзяць па другіх вёсках.

Прыходзіць зіма, а чытаць няма чаго. Дык прыйшліце людзі добрыя нам беларускія кніжкі! Нашая моладзь і старэйшыя ўжо цікавяцца друкаваным словам, а найбольш цікавяцца беларускім друкам. Да нас даходзяць чуткі і аб справе беларускай школы. Мы даведваемся, што ўсюды падаюць дэкларацыі за беларускую школу. Мы таксама хочам роднай, беларускай школы, але ня ведаем, што і як рабіць, каб дабіцца для сваіх дзяцей школы ў роднай, беларускай мове.

Добрыя людзі, зайдзіце і ў нашу вёску з факелам сьвятла — навучыце нас, як дамагацца роднай школы і навучыце, як мы павінны вучыцца саматугам. Адрас наш такі: Данэйкі, Пачапаўскай воласьці, Наваградзкага павяту. Данэйскі.

КУПЛЯЙЦЕ адзіны ў нас беларускі літаратурна-навуковы кварталны часопіс

„КАЛОСЬСЯ“, у якім зьмяшчаюцца творы перадавых беларускіх паэтаў і пісьменьнікаў.

Складка на „Калоссе“: у год — 2 в.л. на паўгода — 1 в.л., на асобную кніжку — 50 тр.

Адрас рэдакцыі і адміністрацыі „КАЛОСЬСЯ“:

Вільня, Завальная вул. № 1—2.